

Сергій Куценко

**ЖАНРОВА РІЗНОМАНІТНІСТЬ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ ЯК
ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ**

В статті розглядається питання розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю. Ліричні хороводи, запальні побутові танці, сюжетні танці, розкривають побут, обряди, традиції, буття волелюбного українського народу, а також дають можливість розвивати творчий потенціал майбутнього педагога-хореографа.

Ключові слова: творчий потенціал, народно-сценічний танець, жанри народно-сценічного танцю.

Sergei Kutsenko

**GENRE DIVERSITY PEOPLE STAGE DANCE AS MEANS OF
DEVELOPMENT CREATIVE POTENTIAL FUTURE TEACHERS OF
DANCE**

The article discusses the development of creative potential future teacher choreographed mass folk dance stage. Lyrical dance games, dance, domestic inflammatory, plot dances reveal the life, customs, traditions, being freedom-loving Ukrainian people, and allow creativity to develop the future teacher-choreographer.

Key words: creativity, folk-stage dance genres of folk dance stage.

Сергей Куценко

**ЖАНРОВОЕ РАЗНООБРАЗИЕ НАРОДНО-СЦЕНИЧЕСКОГО
ТАНЦА КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА
БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФИИ**

В статье рассматривается вопрос развития творческого потенциала будущего учителя хореографии средствами народно-сценического танца. Лирические хороводы, воспалительные бытовые танцы, сюжетные танцы, раскрывают быт, обряды, традиции, бытие свободолюбивого украинского

народа, а также дают возможность развивать творческий потенциал будущего педагога-хореографа.

Ключевые слова: творческий потенциал, народно-сценический танец, жанры народно-сценического танца.

На сучасному етапі розвитку суспільства стає пріоритетним спрямування на формування творчої особистості майбутнього педагога-хореографа. Адже саме вчитель-творець здатний забезпечити максимальну реалізацію креативних потенцій підростаючого покоління.

Мистецтво танцю багатогранне, та тільки народно-сценічний танець здатний ефективно впливати на розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.

Велика увага в дослідженнях сучасних вчених приділяється осмисленню сутності і змісту творчості (В. Ніколко, Г. Рид, А. Менегетті, Я. Пономарьов, А. Шумілін та ін.); творчому потенціалу особистості (В. Андреев, Т. Браже, Н. Кічук, П. Кравчук, А. Майданов та ін.); розвитку особистості в творчій діяльності (В. Андреев, С. Архангельський, Ю.Кулюткін, О. Матюшкін, В. Шубинський та ін.); підготовці вчителя до творчої професійної діяльності (Ю. Азаров, І. Зязюн, Н. Кічук, Ю. Львова, М. Нікандров, О. Піскунов, Л. Рувинський, С. Сисоєва та ін.)

Аналіз наукових праць (Є. Абдуліна, В. Андреев, Б. Асаф'єв, О. Бурля, С. Забрєдовський, О. Таранцева та ін.) доводить, що вирішальну роль у підготовці вчителя хореографії відіграє цілеспрямований процес максимальної реалізації творчих потенцій особистості студента, який можливий за умови планомірного розвитку творчого потенціалу майбутнього педагога у вищому навчальному закладі. Варто підкреслити, що при всій увазі психолого-педагогічних досліджень до творчого потенціалу особистості та розвитку особистості в творчій діяльності, до підготовки вчителя до творчої професійної діяльності, до спектру проблеми розвитку хореографічного мистецтва, все ж

залишається осторонь проблема розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Метою статті є обґрунтування впливу жанрів народно-сценічного хореографічного мистецтва на розвиток творчого потенціалу особистості;

Особливо великий виховний потенціал навчання народно-сценічного танцю, як важливого компонента збереження та розвитку традицій хореографічної культури. Адже на заняттях народно-сценічного танцю можна осягати народну культуру, розширювати кругозір у спілкуванні з традиціями, що дійшли з глибини століть, і що зберегли багатство етнічної самосвідомості, високу духовність і благородство душі народу.

Вивчення народно-сценічних танців, різних за характером, ритмами і манерою виконання дає майбутнім виконавцям можливість придбати потрібну техніку виконання, збагатити творчу фантазію, розвинути координацію рухів, музикальність і відчуття ритму, проявити свій акторський темперамент.

Оволодіння мистецтвом народного танцю більшою мірою сприяє вихованню пластичної культури майбутніх виконавців народно-сценічного танцю та виявленню їх творчої індивідуальності.

У сьогоденній соціальній ситуації в нашій країні, політика держави спрямована на відродження духовних цінностей, виховання та навчання засобами народної творчості набуває все більш важливого значення. Народно-сценічний танець є однією з вищих духовних цінностей українського народу та ефективним засобом не тільки для всебічного виховання, а й збереження та розвитку традицій народної культури.

В.Верховинець рекомендував елементи народної хореографії та зразки пісенно-хореографічного фольклору використовувати на заняттях музики, народознавства, заняттях з руханки, в позаурочний час. Втілюючи в життя педагогічно-мистецьку спадщину В.Верховинця, педагогам слід звернути особливу увагу на народний танець як могутній виховний засіб [2, 36].

Як зазначає К.Василенко, народний танець, як одна з профілюючих та професійно-орієнтованих дисциплін спеціального циклу у вищих навчальних

зкладах мистецького спрямування та педагогічних університетах, в яких здійснюється підготовка педагогів-хореографів, повинен бути спрямований на вивчення, збереження та передачу студентам найбільш цікавих в художньому розумінні зразків народної хореографії, оскільки потреба в народному танці є складовою генетичного коду нації [2, 84].

Саме тому при підготовці спеціалістів хореографічного відділення у вищих навчальних закладах народний танець відіграє провідну роль, що спонукає до розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця.

Творчий потенціал – синтетична якість особистості, що характеризує міру її можливості ставити і вирішувати нові завдання у сфері своєї діяльності, яка має суспільне значення [5, 6].

Народний танець - це душа народу, його краса і велич. Зворушливі, ліричні хороводи, запальні побутові танці, сюжетні танці, розкривають побут, обряди, традиції, буття волелюбного українського народу.

А.І. Гуменюк класифікує українську хореографію на обрядовий та побутовий жанри. Обрядовий зв'язує з календарно-обрядовими діями, отже – хороводами. Побутовий – з веселощами і розвагами в побуті, а також танці з варіантами певного сюжету, отже – з сюжетними танцями. Тому класифікація жанрів набуває остаточно такого вигляду: хороводи, побутові танці, сюжетні танці [4, 75].

Серед аудиторних видів роботи зі студентами найбільш цікавими можна назвати навчально-творчі завдання. Це можуть бути обговорення певного жанру народного танцю, в процесі якого студенти мають висловлювати власні думки, виявляти певну самостійність міркувань, демонструвати сформованість поглядів. В процесі обговорення студенти мають змогу словесно оформити власні враження, а викладач отримує можливість скоригувати естетичні погляди учнів та надати їм потрібного напрямку. Під час словесної характеристики студенти усвідомлюють традиції виконання певного народного танцю зокрема запропонованого жанру.

Хороводи являють собою синкретичний вид народної творчості, в якому поєднуються поезія, музика у вокальному викладі та хореографія.

Основну тематику хороводів склали праця, побут і елементи язичницьких вірувань. Останні тепер у народі не побутують. Залишилися ті, в яких знайшли свій вияв трудові процеси, родинно-побутові стосунки, оспівування рідної природи, патріотичних почуттів тощо. Завдяки яскравим пісням і танцям хороводи збереглися в художньому побуті народу, а також стали тією основою, на якій формувалися побутові та сюжетні (сценічні варіанти) танці.

Хореографія хороводів проста. В них сформувалися майже всі елементи хореографічного малюнка: гурт, ряд, півколо, коло, два кола, що рухаються в протилежних напрямках, звивиста або спіралеподібна лінії, вісімка, ворота, різноманітні зірочки, плетінь і т. д. їх можна зустріти і в інших жанрах танців.

[4, 5].

Під час вивчення хороводів потрібно викликати у майбутніх педагогів емоційний відгук щодо хороводного сюжету, спрямовувати їх до виразності власних рухів, до вираження своїх почуттів, які викликані музикою, навчити передавати відчуття куплетної форми через хороводні фігури, розвивати творчі вміння образно - танцювальної імпровізації.

Не менш сприятливим жанром народного танцю для розвитку творчого потенціалу є побутові танці. З формуванням української народності, яке відбувалося в надзвичайно важких соціально-економічних умовах, у безперервній боротьбі зі своїми гнобителями народ, свято зберігаючи традиційні хороводи, створював нові пісні, танці, інструментальну музику. В цей час з'являються історичні пісні, думи, які виконували бандуристи. Поряд з ними формується жанр побутових танців, що беруть свій початок із хороводів, але на відміну від них відзначаються яскравим національним колоритом. У цих танцях знайшли відображення типові риси характеру українців: винахідливість, спритність, дотепність, завзяття, героїзм тощо. [4, 9].

Побутові танці мають широкі можливості для творчого розвитку студента-хореографа. В процесі вивчення побутових танців з'являється можливість надавання індивідуальної інтепритації виражальним рухам, формування навичок виразного спілкування за допомогою засобів хореографії.

Для розкриття змісту сюжетних танців широко застосовують усі хореографічні малюнки, композиційні елементи і танцювальні рухи, що сформувалися в хороводах і побутових танцях. Отже, сюжетні танці – жанр підсумковий, узагальнюючий, але разом з тим це вже новий, вищий етап розвитку народного хореографічного мистецтва, найбагатший за тематикою. В сюжетних танцях художніми засобами народної хореографії відображаються конкретні явища навколишнього життя й природи, поведки птахів, тварин, риб і ін. [3, 20].

Сюжетний танець надає можливість розвивати імітацію ігрових образів, невимушеність, індивідуальну виразність, творчу інтерпретацію та ініціативність, в процесі чого задіюється уява, фантазія, емоційні переживання.

Необхідно зазначити, що всім жанрам народно-сценічного танцю властива така ознака як імпровізація.

Імпровізація – практичний метод мистецького навчання, що застосовується з метою спонукання до творчої діяльності, активізації його творчих схильностей, здатності не тільки відтворити чужий задум, а й виявити спроможність до власних творчих знахідок. Сутність імпровізації – в миттєвому створенні танцювального фрагменту саме в момент виконання. Імпровізація часто виступає як спроба безпосередньо, зараз і негайно передати мистецькими засобами власні відчуття і переживання, знайти для них відповідну форму художнього втілення. Імпровізація – творчість без попередньої підготовки, непередбачуваний розвиток творчого задуму.

Педагогічне значення імпровізації ґрунтується на необхідності сфокусувати в необхідний момент творчі сили, максимально активізувати уяву і фантазію. Імпровізація носить характер такого пізнання і творення художніх

явищ, де експромт і неочікуваність художнього результату виявляються основними способами. [6, 192].

Отже, жанрова різноманітність народно-сценічної хореографії відіграє значну роль в розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.

В подальшій роботі планується проектування та експериментальна перевірка ефективності впровадження педагогічної моделі розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Список використаних джерел

1. Василенко К.Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю / Василенко К.Ю. – [3-тє вид]. – К.: Мистецтво, 1996. – 496 с.
2. Верховинець В.М. Весняночка / Верховинець В.М. – К.:Музична Україна,1989. – 172 с.
3. Гуменюк А.І. Народне хореографічне мистецтво України. – К.:Мистецтво,1982. – 101 с.
4. Гуменюк А.І. Як записувати народні танці: методичний посібник. – К.:Мистецтво,1963. – 235 с.
5. Овчинников В.Ф. Научно-технический прогресс и развитие творческого потенциала работника производства. – Л.: Изд. Ленингр. унів., 1974. – 168с.
6. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва. – К.: Освіта України, 2008. – 247 с.